

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД  
«КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»**

**ГУШКО СЕРГІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ**

УДК 657:[622+669](043.3)

**МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ АСПЕКТИ ОБЛІКУ,  
АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВ  
ГІРНИЧО-МЕТАЛУРГІЙНОГО КОМПЛЕКСУ**

Спеціальність 08.00.09 – Бухгалтерський облік, аналіз та аудит  
(за видами економічної діяльності)

**Автореферат**  
дисертації на здобуття наукового ступеня  
доктора економічних наук

Київ – 2011

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі обліку підприємницької діяльності ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

- Науковий консультант:** доктор економічних наук, професор  
***Сопко Василь Васильович,***  
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»,  
професор кафедри обліку підприємницької діяльності
- Офіційні опоненти:** доктор економічних наук, професор,  
***Кузьмінський Юрій Анатолійович,***  
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»,  
завідувач кафедри бухгалтерського обліку  
доктор економічних наук, професор,  
***Лучко Михайло Романович,***  
Приватний вищий навчальний заклад  
«Європейський університет» Тернопільська філія,  
директор,  
завідувач кафедри обліку та контролю фінансово-господарської діяльності  
доктор економічних наук, професор,  
***Шевчук Володимир Олександрович,***  
Національна академія статистики, обліку та аудиту,  
перший проректор, професор кафедри аудиту

Захист дисертації відбудеться «27» січня 2012 року о 12 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.006.06 у ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України за адресою: 03680, м. Київ, проспект Перемоги, 54/1, ауд. 203.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» за адресою: 03113, м. Київ, вул. Дегтярівська, 49-г, ауд. 601.

Автореферат розісланий «19» грудня 2011р.

Учений секретар  
спеціалізованої вченої ради

В.М. Добровський

## ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

**Актуальність теми.** Ефективний розвиток промисловості України великою мірою залежить від гірничо-металургійного комплексу. Процеси глобалізації, посилення конкуренції, впровадження сучасних технологій суттєво змінюють стратегію його розвитку. Формуються якісно нові механізми і критерії діяльності. Якщо раніше вони розроблялися централізовано, з урахуванням системи міжгалузевих балансів, то в умовах ринкової економіки посилюється значення вартісних оцінок, що зумовлює зростання ролі інформації обліку, аналізу й аудиту в управлінні підприємств у процесі вивчення потреб споживачів, перспектив інноваційного розвитку, а також прогнозних досліджень.

В основу сучасних досліджень діяльності промислових підприємств закладається нова ідеологія управління інформаційними ресурсами, що дозволяє обґрунтовувати економічні рішення, впровадження яких спрямоване на розвиток комплексу.

Ефективне управління промислових підприємств та інформаційна підготовка ухвалення оптимальних, науково обґрунтованих управлінських рішень, є єдиним процесом і передумовою дієвої обліково-аналітичної системи управління. При поєднанні облікових, аналітичних і контрольних процедур ця система спрямовується на задоволення зростаючих інформаційних запитів вітчизняних промислових підприємств.

Гірничо-металургійний комплекс (ГМК) України чуттєво реагує на нові економічні тенденції. Використання управлінських інформаційних систем як каркасу для корпоративної інформаційної системи промислового підприємства створює основу його глобальної інформатизації за багатьма напрямками.

Інформаційне забезпечення обліково-аналітичної системи управління займає важливе місце в системі управлінської діяльності підприємств ГМК. Обрання сучасних технологій бухгалтерського обліку й аналізу з комплексним використанням інформаційних ресурсів актуалізує управлінську складову аналітичної роботи в системі управління промисловим підприємством з орієнтацією на стратегію розвитку. Аналітичні процедури у процесі управління забезпечують зворотній зв'язок між усіма елементами управління. Врешті формується інформація про відповідність фактичних результатів діяльності очікуваним, що є важливим на всіх ієрархічних рівнях управління. Зазначена трансформація обліково-аналітичної системи передбачає адекватну реорганізацію управлінської структури промислового підприємства з метою посилення контролю за достовірністю всього обсягу інформації як основи прийняття управлінських рішень.

Дослідженню окремих аспектів методології та організації обліку, аналізу й аудиту в управлінні присвячено праці багатьох вітчизняних та зарубіжних учених і практиків. Серед вітчизняних авторів слід відзначити таких: М.Т. Білуху, М.І. Бондара, О.С. Бородкіна, О.М. Брадула, Ф.Ф. Бутинця, Б.І. Валугеєва, О.М. Галенко, А.М. Герасимовича, Г.М. Давидова, В.П. Завгороднього, Л.М. Кіндрацьку, Г.Г.Кірейцева, М.В. Кужельного, А.М. Кузьмінського, Ю.А. Кузьмінського, В.Г. Линника, Л.Г. Ловінську, М.Р. Лучка, Є.В. Мниха, Л.В. Нападовську, П.П.

Німчинова, О.В. Олійника, Ю.І. Осадчого, О. А. Петрик, М.С. Пушкаря, В.Я. Савченка, С.В. Свірко, В.В. Сопка, В.С. Рудницького, В.Г. Швеця, В.О. Шевчука, С.І. Шкарабана, а також зарубіжних учених і практиків: Х.Андерсона, А. Апчерча, М.Ф. ван Бреда, Р.В. Віла, Д. Друрі, Р. Каплана, Д. Колдуела, М.Р. Метью, Б. Ніддза, О.Є. Ніколаєва, Д. Нортон, В.Ф. Палія, М.Х.Б. Перера, Б. Райана, Г.В. Савицької, Я.В. Соколова, В.І. Ткача, М.В. Ткача, К.Уорда, Д. Фостера, А.Д. Шеремета, Е.С. Хендріксена, Ч.Т. Хорнгрена. Особливої уваги заслуговують фундаментальні дослідження проблем обліку та економічного аналізу в управлінні промисловим підприємством з урахуванням галузевого аспекту, проведені академіком НАН України М.Г. Чумаченко.

Попри значну кількість робіт, присвячених складовим даної проблематики, теоретичні підходи до побудови облікової, контрольної й аналітичної підсистем управління підприємствами ГМК України, адаптовані відповідно до сучасних тенденцій розвитку внутрішнього і зовнішнього середовища, не знайшли достатнього обґрунтування. Наведені вище міркування актуалізують необхідність забезпечення інтеграції інформаційного простору промислових підприємств в інформаційну економіку з урахуванням процесів глобалізації й напрямів реорганізації індустріальної економіки. Вдосконалення вітчизняної обліково-аналітичної практики визначає необхідність дослідження і впровадження прогресивних методів обліку, аналізу й аудиту в управлінні підприємств гірничо-металургійного комплексу України, зокрема, що зумовило вибір теми дисертаційної роботи та її цільове спрямування.

**Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.** Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри обліку підприємницької діяльності ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» за темою «Концепція розвитку обліку, аналізу та аудиту в умовах міжнародної інтеграції» (номер державної реєстрації №0106U004356). У процесі виконання цієї теми автором обґрунтовано пропозиції щодо вдосконалення методології та організації обліку, аналізу й аудиту в управлінні підприємств гірничо-металургійного комплексу України.

**Мета і завдання дослідження.** Метою дисертаційної роботи є обґрунтування концепції та розроблення методологічних і організаційних засад формування облікової, контрольної й аналітичної системи в управлінні підприємствами гірничо-металургійного комплексу з використанням сучасного наукового й методологічного інструментарію. Недостатність розроблення предметної області дослідження підтверджує необхідність вивчення комплексу питань організації інформаційного забезпечення управління сучасним промисловим холдингом з орієнтацією на підвищення ефективності діяльності.

Відповідно до мети в дисертації поставлено та послідовно розв'язано такі завдання:

- виявити проблеми та обґрунтувати перспективні напрями розвитку методології й організації обліку, аналізу й аудиту для підвищення рівня інформативності управління холдингових структур гірничо-металургійного комплексу України і формування інформаційної бази стратегічного управління підприємством;

- виокремити комплекс об'єктів обліково-аналітичного відображення процесу управління холдингових структур та удосконалити обліковий інструментарій управління та обліковий регламент шляхом застосування сучасних інформаційних технологій;
- виокремити аналітичну функцію в управлінні промисловим підприємством з позиції стратегічного розвитку через виділення взаємопов'язаних самостійних складових;
- удосконалити методичні й організаційні засади бухгалтерського обліку в частині внутрішньофірмового планування й узагальнити порядок економічного обґрунтування прийняття управлінських рішень через створення гнучкої схеми багатоваріантної взаємодії складових обліково-аналітичної системи управління;
- удосконалити організацію аудиторської діяльності на підприємствах гірничо-металургійного комплексу України через формування взаємозв'язку з інформаційними системами класу ERP (Enterprise Resource Planning);
- удосконалити індикативну систему ключових показників з використанням моделі збалансованої системи показників у рамках стратегії розвитку холдингових структур гірничо-металургійного комплексу України;
- узагальнити концептуальні підходи до побудови системи внутрішнього аудиту в управлінні промисловими підприємствами холдингового типу для посилення взаємозв'язку між виробничими, технологічними й економічними службами;
- окреслити напрямки формування єдиних корпоративних стандартів щодо консолідації й раціонального використання облікових даних як інформаційної моделі формування внутрішньої і зовнішньої звітності з урахуванням запитів користувачів;
- обґрунтувати необхідність здійснення процесу моніторингу економічних показників як системи безперервної діагностики економічного стану промислового підприємства та запропонувати його структурний склад;
- поглибити методологічні засади внутрішнього аудиту через уточнення його категорійно-понятійного апарату та розкриття сутності нових інструментів аудиту;
- розробити пропозиції щодо вдосконалення облікових, контрольних та аналітичних процедур з урахуванням особливостей реорганізації організаційно-управлінської структури дивізіонів холдингу гірничо-металургійного комплексу України в процесі інституціоналізації інформаційної економіки;
- запропонувати порядок інформаційного забезпечення обліково-аналітичної системи управління підприємств гірничо-металургійного комплексу для забезпечення ефективності й адаптивності функціонування її підсистем.

*Об'єктом дослідження є бухгалтерський облік, аналіз та аудит в управлінні підприємств.*

*Предметом дослідження є теорія, методологія й організація обліку, аналізу й аудиту в управлінні підприємств гірничо-металургійного комплексу України.*

*Методи дослідження.* Теоретичною та методологічною основою дослідження є діалектична теорія пізнання, системний підхід щодо вивчення стану та розвитку обліку, аналізу та аудиту в управлінні підприємств гірничо-металургійного

комплексу. Для досягнення поставленої мети й завдань дослідження використовувались: принцип об'єктивності й системного підходу (в процесі вивчення теорії і практики управління розвитком промислових підприємств за умов використання управлінських інформаційних систем), індукція та дедукція (при визначенні змісту, сутності гармонізації обліку, аналізу та аудиту в управлінні промислових підприємств), методи теоретичного узагальнення, порівняння та аналогії (для оцінки концептуальних підходів щодо розвитку облікового, аналітичного та контрольного аспекту; визначення відповідності законодавчих актів України в галузі бухгалтерського обліку Міжнародним стандартам фінансової звітності (МСФЗ) та Директивам Європейського Союзу), моделювання та графічний метод (під час дослідження поведінки і змісту механізму інформаційного забезпечення обліково-аналітичної системи управління як елемента поєднання обліку, аналізу та аудиту в управлінні підприємств гірничо-металургійного комплексу та наочного відображення результатів діяльності), конкретизація та комплексність (для поглиблення теоретико-методологічних аспектів формування обліково-аналітичної інформації та реалізації моделі розвитку промислового підприємства в процесі інституціоналізації інформаційної економіки).

Інформаційною базою дослідження стали наукові праці та практичні розробки вітчизняних і зарубіжних вчених з бухгалтерського обліку, економічного аналізу, контролю, економічної теорії, теорії інформаційного суспільства, довідково-інформаційні видання, матеріали науково-практичних конференцій, фінансова та статистична звітність промислових підприємств України, матеріали світових провідних інформаційно-рейтингових агенцій, мережі інтернет, офіційні матеріали міжнародних організацій, авторські розробки з проблем дослідження, а також законодавчі та нормативно-правові акти органів державної влади України, Міжнародні стандарти фінансової звітності й інші документи міжнародних органів – суб'єктів гармонізації та стандартизації у сфері обліку, контролю та аналізу в управлінні.

**Наукова новизна одержаних результатів.** Наукова новизна одержаних результатів визначається такими положеннями:

*вперше:*

- сформовано концептуальну змістовно-функціональну схему методології бухгалтерського обліку, аналізу й аудиту в управлінні холдингових структур гірничо-металургійного комплексу України через реалізацію інституціонального підходу на основі багаторівневої моделі управління підприємствами холдингу й аналізу внутрішнього й зовнішнього середовища. Це забезпечить модернізацію обліково-аналітичної складової системи управління промислових холдингів та сприятиме її розвитку в контексті процесів міжнародної інтеграції;
- розроблено механізм інформаційного забезпечення обліково-аналітичної системи управління для підприємств гірничо-металургійного комплексу: систематизовано її інформаційні запити; обґрунтовано відповідно до них напрями та сформовано змістовне навантаження внутрішніх інформаційних потоків; запропоновано єдині корпоративні стандарти консолідації й

ефективного використання облікових даних, що забезпечує підвищення якості організації процесу складання корпоративної звітності;

- ідентифіковано комплекс об'єктів обліково-аналітичного відображення процесу управління та органічно поєднано особливості інтеграційних процесів обліку, аналізу та аудиту відповідно до запропонованої організаційної структури управління підприємств гірничо-металургійного комплексу України. Це уможливило визначення інформаційних зв'язків і розроблення методологічних підходів до впорядкування інформаційного простору цих бізнес-утворень за умов використання інформаційних систем класу ERP (Enterprise Resource Planning);

*удосконалено:*

- облікові, контрольні й аналітичні процедури зі збору, обробки, накопичення та передачі інформації в процесі управління реорганізацією організаційно-управлінської структури дивізіонів холдингу гірничо-металургійного комплексу України з урахуванням процедури формування галузевих кластерів, що забезпечує координацію різновекторних напрямків роботи структурних підрозділів холдингу при розробці загальної стратегії управління, оперативної діяльності та реалізацію положень концепції багаторівневої системи моніторингу як процесу безперервної діагностики економічного стану промислового підприємства;
- обліковий інструментарій управління в частині розробки робочого плану рахунків для промислових холдингів з використанням інформаційних технологій в облікових, аналітичних та контрольних процесах, що сприятиме ефективній взаємодії різних підсистем управління промисловим підприємством через опрацювання єдиного підходу до реалізації положень загальної концепції розвитку системи відображення облікової інформації;
- обліковий регламент управління промисловим підприємством через визначення та реалізацію в ньому віртуальних процедур електронного бізнесу, підвищення якості обліково-аналітичної інформації, що сприятиме розвитку інтернет-ринку гірничо-металургійного комплексу України та оцінці вартості інтернет-активів підприємств;
- «безперервну» модель аудиту (аудитбот) на підприємствах гірничо-металургійного комплексу України через забезпечення взаємозв'язку даної моделі з інформаційними системами класу ERP (Enterprise Resource Planning). Це дозволить аудиторів безперервно оцінювати ризики контролю за потоком аналітичної аудиторської інформації, що формується на постійній основі за обраним об'єктом;
- методологію внутрішнього аудиту в частині конкретизації і застосування принципу корпоративності в процесі переорієнтації цільової установки аудиту з контрольної-підтверджувальної до контрольної-регулювальної в умовах підвищення вимог до контрольної складової процесу управління підприємством гірничо-металургійного комплексу України як дієвого інструменту впливу на процес прийняття управлінських рішень. Це дозволить оперативно коригувати

раніше ухвалені рішення та сприятиме формуванню інформаційного забезпечення стратегічного управління;

- теоретичні положення аналізу промислових підприємств з урахуванням світових тенденцій їх стратегічного розвитку через виокремлення взаємопов'язаних самостійних складових: аналізу господарської діяльності підприємства, аналізу ефективності інвестицій та системної оцінки ефективності взаємовідносин «підприємство—галузь», що сприятиме подальшій гармонізації положень економічного аналізу на «мікро», «макро» та «мега» рівні як однієї з умов переходу до інноваційної моделі розвитку підприємств гірничо-металургійного комплексу;
- індикативний комплекс ключових показників у рамках стратегії розвитку промислових холдингів з використанням моделі формування збалансованої системи показників, шляхом виділення п'яти ключових напрямів: фінансового стану, технології, організації процесів управління, клієнт-ринок, інноваційної діяльності та підвищення знань персоналу. Ці показники є складовою інформаційного забезпечення системи управління економічної діяльності, основні інформаційні джерела якої – дані обліку, аналізу та аудиту в управлінні. Її реалізація сприятиме оперативності управління ресурсами промислового холдингу, регулюванню їх виробничим навантаженням, контролю за відображенням облікової інформації;

*набули подальшого розвитку:*

- організація технології облікового, контрольного й аналітичного процесів через розробку критеріїв накопичення, обробки, систематизації, аналізу та представлення облікової інформації щодо господарської діяльності підприємств в умовах інформаційної економіки. Це забезпечує їх взаємозв'язок із процедурами обрання стратегії розвитку промислових холдингів гірничо-металургійного комплексу України шляхом удосконалення організаційно-управлінської структури даних;
- теоретичні та методологічні положення вітчизняного бухгалтерського обліку в контексті подальшого їх наближення до міжнародної облікової теорії та практики, через розширення складу принципів бухгалтерського обліку та опрацювання концептуальної моделі розвитку витрат, що надасть можливість прискорити процеси інтеграції промислових холдингів гірничо-металургійного комплексу України в світову економіку і сприятиме формуванню єдиної облікової політики підприємств холдингу;
- концептуальні підходи до розвитку та організації праці персоналу внутрішньо-контрольних служб шляхом обґрунтування напрямів впровадження системи внутрішнього аудиту в управлінні промисловими підприємствами холдингового типу як інструменту системного аналізу діяльності, оцінки ефективності роботи облікового й аналітичних підрозділів, підрозділів внутрішньофірмового планування з метою підвищення контрольної складової системи управління, що сприяє зміцненню взаємозв'язків між виробничими, технологічними й економічними службами в сучасних умовах господарювання;



- порядок упровадження системи моніторингу економічних показників промислового підприємства в межах аналітичного забезпечення, що уможливить формування інформації щодо динаміки економічної кон'юнктури в реальному секторі економіки, проведення оперативного економічного аналізу підприємств гірничо-металургійного комплексу України і найважливіших чинників, що визначають їх інвестиційну привабливість та активність;
- методичні й організаційні положення організації бухгалтерського обліку в частині внутрішньофірмового планування як складової багаторівневої системи управління промисловим підприємством з метою підвищення ефективності прийняття управлінських рішень за місцем виникнення інформації, через опрацювання процедури бюджетування їх діяльності, завдяки чому налагоджується взаємозв'язок стратегічної, тактичної та оперативної складової обліково-аналітичної системи управління на підприємствах гірничо-металургійного комплексу України;
- процес економічного обґрунтування прийняття управлінських рішень шляхом створення гнучкої схеми багатоваріантної взаємодії складових обліково-аналітичної системи управління, через інституційну, структурну реорганізацію процесу ухвалення рішення, в частині змін форм і методів управління як промисловим холдингом, так і державним регулюванням розвитку галузі загалом, що посилить інтеграцію оперативного, тактичного і стратегічного рівнів управління в єдиний безперервний процес підготовки прийняття управлінських рішень.

**Практичне значення одержаних результатів** дослідження полягає в розробленні рекомендацій з удосконалення методології та організації обліку, аналізу та аудиту в управлінні підприємств гірничо-металургійного комплексу та їх практичного застосування. Основні положення дисертації доведено до рівня конкретних розробок, придатних до використання підприємствами гірничо-металургійного комплексу України, які сприятимуть реалізації механізму інформаційного забезпечення обліково-аналітичної системи управління в процесі використання інформаційних систем класу ERP.

Наукові розробки автора та практична спрямованість отриманих результатів підтверджується: Міністерством промислової політики України (довідка № 01/5-1-25 від 15.04.2011р.) у пропозиціях щодо формування стратегії розвитку підприємств гірничо-металургійного комплексу України через реалізацію інституціонального підходу на основі багаторівневої моделі управління підприємствами холдингу й аналізу внутрішнього й зовнішнього середовища; Спеціалізованою Державною податковою інспекцією по роботі з підприємствами гірничо-металургійного комплексу у м. Кривому Розі Дніпропетровської області (довідка № 7206/10/08-06-114 від 20.04.2011р.) в частині рекомендацій щодо необхідності реалізації «безперервної» моделі аудиту (аудитбот) та адаптації облікової системи управління відповідно до IFRS та GAAP; Головним управлінням внутрішнього фінансового контролю та аудиту виконавчого органу Київської міської ради (довідка № 065/05-859 від 25.06.2010р.) щодо впровадження референтної концепції багаторівневої системи моніторингу та моделі управління

ризиками в контексті формування ідеології управління інформаційними ресурсами в муніципальних органах управління; ВАТ «Науково-дослідний та проектний інститут по збагаченню та агломерації руд чорних металів «Механобрчормет» (довідка № 253/21 від 15.04.2010р.), а саме пропозиції щодо реорганізації механізму інформаційного забезпечення обліково-аналітичної системи управління відповідно до IFRS та GAAP з урахуванням галузевих ознак; Дніпропетровським територіальним відділенням ВПГО «Спілка Аудиторів України» (довідка № 149 від 25.05.2011р.), в частині впровадження в практичну діяльність моделі управління ризиками через реалізацію інформаційних систем класу ERP, а саме програмного продукту SAP. Результати дисертаційної роботи схвалені та знайшли практичне застосування в ВАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» (довідка № 84-178 від 18.06.2010р.) в методичних рекомендаціях щодо побудови інформаційної моделі як основи прийняття ефективних стратегічних управлінських рішень; Метінвест Холдинг ВАТ «Центральний гірничо-збагачувальний комбінат» (довідка № 2516/12 від 23.04.2010р.), в частині пропозиції щодо враховування технологічних показників у поєднанні з економічними та формування єдиного інформаційного простору на підприємствах гірничо-металургійного комплексу України; ЗАТ "Кримський титан" філія «Вільногірський гірничо-металургійний комбінат» (довідка № 22/46 від 28.04.2011р.), у частині побудови інформаційного забезпечення обліково-аналітичної системи управління для підприємств гірничо-металургійного комплексу з визначенням структур та спрямуванням внутрішніх інформаційних потоків; ЗАТ «Срібна компанія» (Російська Федерація, довідка № 02/268 від 26.04.2010р.), а саме координація оперативної діяльності та впровадження регулярного моніторингу реалізації стратегії управління промисловим підприємством з можливістю побудови розрахункових карт системи показників відповідно до рівнів прийняття управлінських рішень.

Положення дисертації використовуються в організації навчального процесу Криворізького економічного інституту ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана» (довідка № 01-162 від 04.03.2011р.), Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського (довідка № 82-05/1308 від 18.05.2010р.).

**Особистий внесок здобувача.** Дисертаційна робота є самостійною науковою працею здобувача. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у роботі використано ті ідеї і пропозиції, що є результатом особистої праці здобувача. Внесок автора у праці, опубліковані у співавторстві, наведено в переліку основних публікацій за темою дисертації.

**Апробація результатів дисертації.** Результати дослідження доповідалися, обговорювалися та пройшли апробацію на 20 міжнародних, республіканських і регіональних конференціях: IV Міжнародній науково-практичній конференції «Теорія і практика економіки та підприємництва» (м. Алушта, 10-11 травня 2007 року); Міжнародній науковій конференції «Українська економічна наука: досягнення, проблеми, перспективи» (м. Львів, 11-12 травня 2007 року); II Міжнародній науково-практичній конференції вчених та фахівців «Теорія та практика підприємницької діяльності» (м. Сімферополь, 19-22 вересня 2007 року); XII Всеукраїнській науково-методичній конференції «Проблеми економічної кібернетики» (м. Львів, 3-5 жовтня 2007 року); V ювілейній міжнародній науково-

практичній конференції молодих вчених «Економічний і соціальний розвиток України в ХХІ столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації» (м. Тернопіль, 21-23 лютого 2008 року); Міжнародній науково-практичній конференції «Інноваційно-інвестиційна модель розвитку національної економіки» (м. Донецьк, 26 лютого 2008 року); Міжнародній науково-практичній конференції «Україна в ХХІ столітті: проблеми та перспективи соціально-економічного розвитку» (м. Кам'янець-Подільський, 17-18 квітня 2008 року); V Міжнародній науково-практичній конференції «Теорія і практика економіки та підприємництва» (м. Алушта, 7-8 травня 2008 року); IX Міжнародній науково-практичній конференції «Теорія і практика сучасної економіки» (м. Черкаси, 24-26 вересня 2008 року); II Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасні проблеми фінансово-господарського контролю» (м. Кривий Ріг, 21 листопада 2008 року); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Майбутнє-аудит» (м. Кривий Ріг, 1 грудня 2008 року); VII Міжнародній науковій конференції «Розвиток системи обліку, аналізу та аудиту: теорія, методологія та організація» (м. Київ, 27 березня 2009 року); III Міжнародній науково-практичній конференції вчених та спеціалістів «Теорія і практика економіки та підприємства» (м. Ялта, 15-18 квітня 2009 року); Міжнародній науково-практичній конференції «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит в епоху глобальних змін» (м. Київ, 23 жовтня 2009 року); Першій всеукраїнській науковій web-конференції молодих учених (м. Сімферополь, 4 березня 2010 року); VIII Міжнародній науковій конференції «Розвиток системи обліку, аналізу та аудиту: теорія, методологія та організація» (м. Київ, 26 березня 2010 року); VII Міжнародній науково-практичній конференції «Теорія і практика економіки та підприємства» (м. Алушта, 11-13 травня 2010 року); Міжнародній науково-практичній конференції «Роль і місце бухгалтерського обліку, контролю й аналізу в розвитку економічної науки та практики» (м. Київ, 14 травня 2010 року); Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми і перспективи реалізації облікової, контрольної та аналітичної функції у соціокультурному просторі сучасного бізнесу» (м. Донецьк, 12-13 травня 2011 року); Міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток бухгалтерського обліку, контролю та аналізу у сучасних концепціях управління» (м. Судак, 19-21 травня 2011 року).

**Публікації.** Основні результати дослідження опубліковані автором у 52 публікаціях, загальним обсягом 66,1 друк.арк., з них: 2 монографії, 1 підручник, 2 навчальних посібники (з грифом МОН України), 27 статей у фахових наукових журналах і збірниках наукових праць, 20 – у матеріалах і тезах конференцій.

**Обсяг і структура роботи.** Дисертація містить перелік умовних скорочень, вступ, п'ять розділів основної частини, висновки, додатки та список використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 367 сторінок друкованого тексту. Дисертаційна робота містить 13 таблиць на 11 сторінках, 62 рисунків на 33 сторінках, 34 додатків на 98 сторінках. Список використаних джерел нараховує 389 найменувань.

## ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми роботи; проведено аналіз ступеня наукової розробки проблеми; визначено мету, предмет та об'єкт дослідження; окреслено коло завдань, які необхідно виконати задля досягнення мети; подано перелік методів та інформаційні джерела дослідження; розкрито наукову новизну одержаних результатів, результати апробації й обсяг публікацій автора за даним напрямком дослідження у розрізі видів друкованих праць; надано інформацію про структуру та обсяг роботи.

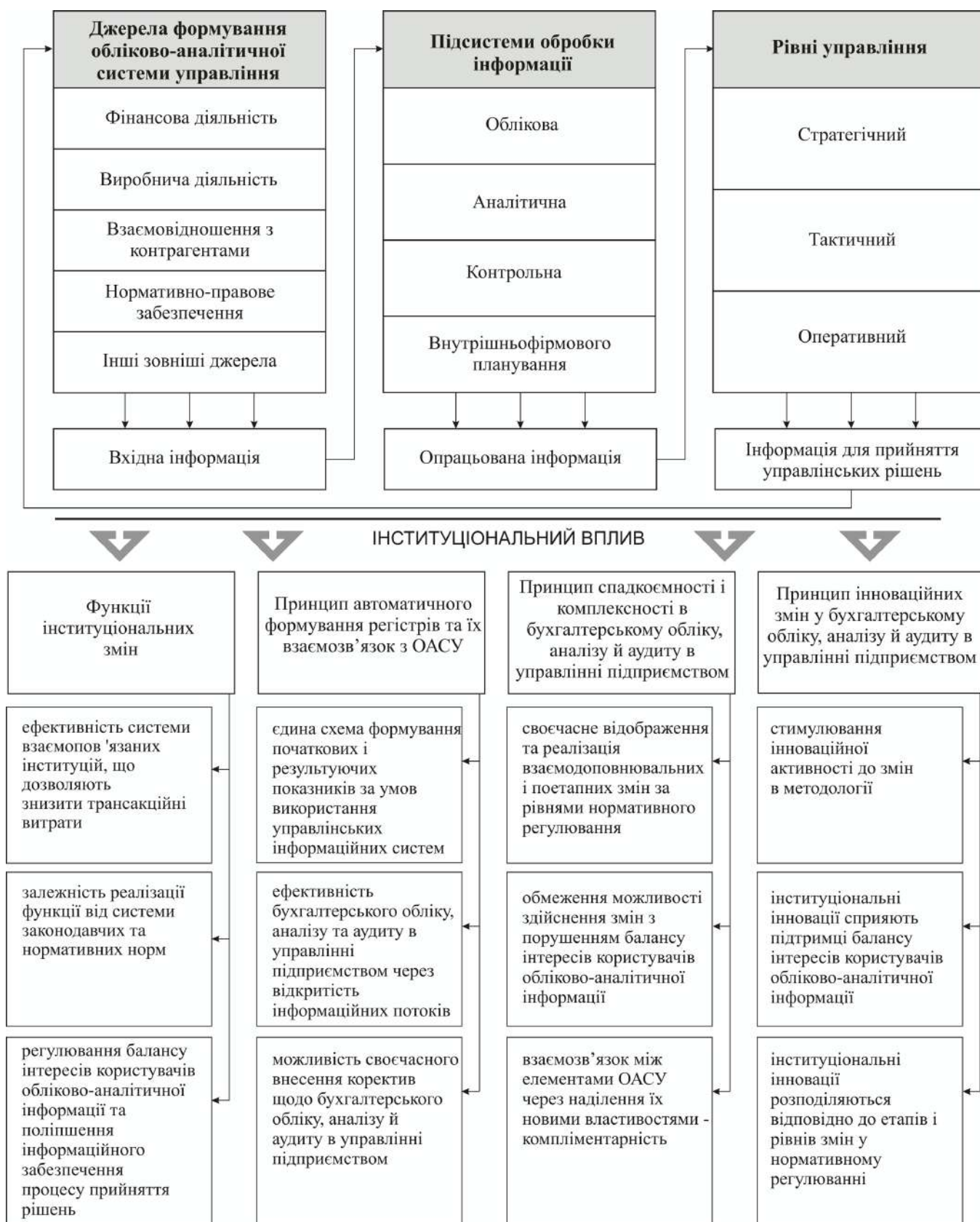
У **розділі 1 «Теоретичні та методологічні основи бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту в управлінні підприємств гірничо-металургійного комплексу»** проаналізовано напрацювання провідних науковців і практиків з питань методології й організації обліку, аналізу й аудиту в управлінні промисловим підприємством, досліджено значення бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту, їх мету, концепцію вдосконалення та роль у процесі реструктуризації гірничо-металургійного комплексу України. Розкрито сучасні аспекти формування обліково-аналітичної системи управління через реорганізацію організаційно-управлінської структури.

Характер сучасних ринкових відносин, що впливають на зміст господарської діяльності, потребують відповідної структурної перебудови обліку, аналізу і аудиту в управлінні промисловим підприємством.

Це особливо важливо за наявності кризових явищ в економіці, що визначає необхідність пошуку нових підходів до організації управління розвитком ГМК України. В умовах інноваційно-орієнтованої ринкової економіки вітчизняні підприємства повинні гнучко й оперативно реагувати на нестабільність ринкового середовища, з одного боку, і забезпечувати формування довготривалої конкурентної політики і стратегії розвитку підприємств – з іншого. З огляду на зазначене, особливого значення набувають теоретико-методологічні та практичні питання стратегічного управління промисловими підприємствами і його системного забезпечення. Система стратегічного управління виступає одним із найбільш дієвих засобів, покликаних удосконалити облікові, контрольні й аналітичні процедури управління шляхом реорганізації організаційно-управлінської структури холдингів гірничо-металургійного комплексу України.

На підприємствах ГМК України вже нині, при формуванні або реорганізації підсистем бухгалтерського обліку, аналізу й аудиту в управлінні, керівництво спирається на принципи інституціонального підходу. Реалізація інституціонального підходу припускає формування концептуальної змістовно-функціональної схеми методології обліку, аналізу й аудиту в управлінні холдингових структур гірничо-металургійного комплексу України (рис.1) на основі багаторівневої моделі управління підприємствами холдингу й аналізу внутрішнього й зовнішнього середовища.

Інституціональна оцінка є відносно новою для теорії і практики управління господарськими процесами, у тому числі пов'язаними з інститутом бухгалтерського обліку, аналізу й аудиту.



**Рис.1. Концептуальна змістовно-функціональна схема методології обліку, аналізу й аудиту в управлінні холдингових структур гірничо-металургійного комплексу України**

Перспектива запровадження цієї теорії полягає в тому, що вона дозволяє ефективніше реалізувати функції підсистем управління промисловим підприємством у складний соціально-культурний контекст і проаналізувати глибинні, змістовні механізми його розвитку на перспективу.

Актуальність формування концептуальної змістовно-функціональної схеми методології бухгалтерського обліку, аналізу й аудиту в умовах реорганізації систем управління підприємств ГМК є адекватною процесу відновлення реального сектору економіки в Україні.

Специфічною формою управління вважається підсистема внутрішньофірмового планування, яка базується на всіх вищеперерахованих елементах управління. Як поточне, так і стратегічне планування неможливо обґрунтувати без використання арсеналу аналітичних засобів і прийомів. Як результат, формується інформація, яка є основою ухвалення управлінських рішень на всіх рівнях управління підприємств ГМК України. До найважливіших елементів будь-якої системи відноситься зворотний зв'язок, контроль над усіма фазами процесу та за виконанням прийнятих рішень. В обліково-аналітичній системі управління (ОАСУ) функція контролю є іманентною усім його робочим підсистемам. Для бухгалтерського обліку вона стала історичною передумовою його виникнення. Водночас аналіз господарської діяльності, як функція управління, пов'язаний із внутрішньофірмовим плануванням, регулюванням і контролем.

Реорганізація механізму управління передбачає виокремлення п'яти основних елементів, кожен з яких, у свою чергу, є механізмом забезпечення певного виду діяльності промислового підприємства. Значну увагу приділено перебудові і формуванню дивізіональних структур, основу яких складає виділення у складі організації виробничих відділень як самостійних об'єктів управління. Реалізація дивізіонального підходу в ГМК України має місце в процесі реорганізації великих промислових об'єднань через надання певної самостійності у здійсненні оперативної діяльності. У той же час адміністрація залишає за собою право жорсткого контролю загальнокорпоративних питань стратегії розвитку, науково-дослідних розробок, інвестицій. В основу принципу проектування організаційно-управлінської структури (ОУС) покладено метод конструктивної трансформації функціональних і дивізіональних структурних блоків у необхідну архітектуру організаційної структури управління підприємствами ГМК України.

Ефективність створення і функціонування ОУС промислового підприємства визначається ступенем розвитку техніко-інформаційної платформи виробничої системи. Промислові підприємства обирають нову ідеологію управління інформаційними ресурсами, що дозволяє їм обґрунтувати економічні рішення, впровадження яких спрямоване на розвиток галузі.

У процесі розвитку й реорганізації ГМК України відбуваються принципові перетворення, що не отримали цілісної концептуальної оцінки, незважаючи на очевидний, достатньо істотний їх вплив на ОАСУ. Взаємозв'язки між елементами ОАСУ змінюють окремі підсистеми, і систему загалом, наділяючи її новими ознаками. Виокремлюється нова властивість елементів системи – компліментарність, тобто взаємна відповідність явищ, що вивчаються в аналізі, і процесів, яка можлива за умови їх симетричності одна до одної. Усі елементи облікової, аналітичної і

контрольної підсистем мають різні цілі, завдання, об'єкти, методи і призначені для різних користувачів інформацією. Проте, важливою рисою, що їх об'єднує, є те, що використання цієї інформації призначене для забезпечення ухвалення ефективних управлінських рішень на підприємстві.

Певний набір облікових функцій, закладений в алгоритми програми, дозволяє автоматизувати елементи методу бухгалтерського обліку – документацію, ведення рахунків, подвійний запис, оцінку, калькуляцію. Метод «алгоритмізації», що пропонується до використання, внутрішньо властивий саме бухгалтерському обліку. Він реалізується через ідентифікацію ситуації, запис господарських операцій, формування таблиць та ілюстрації на числових прикладах.

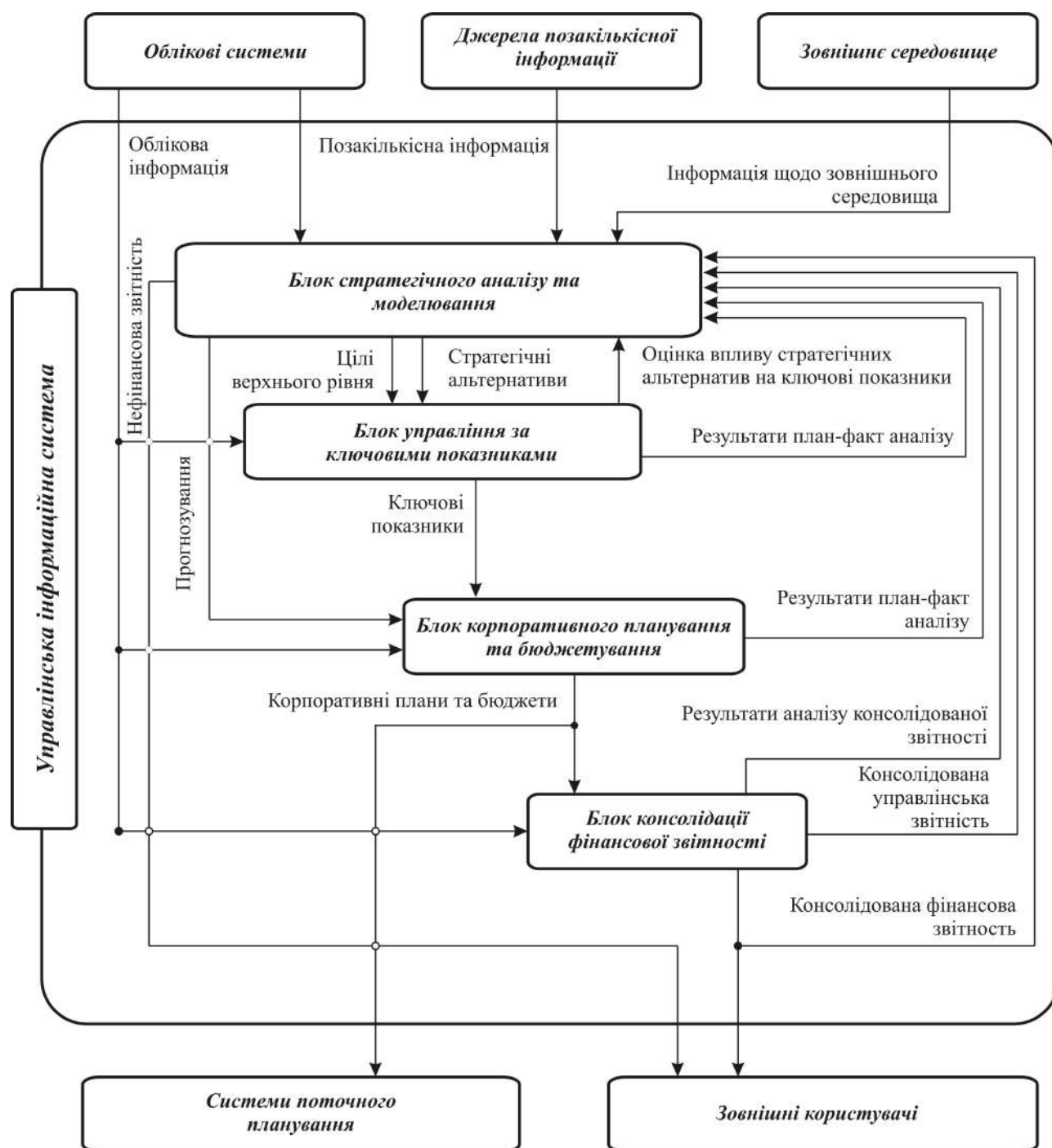
Зміст процесу інформаційного забезпечення обліково-аналітичної системи управління, що пропонується в дисертації, полягає у єдності систем обліку, аналізу та контролю, об'єднаних інформаційними потоками для управління діяльністю, що характеризується розширенням аналітичних і контрольних функцій через методологічну єдність даних первинного обліку й основних облікових реєстрів. Це сприятиме формуванню єдиних корпоративних стандартів консолідації й ефективному використанню облікових даних.

У розділі 2 «**Особливості бухгалтерського обліку за умов реорганізації елементів управління в галузі**» досліджено організацію роботи обліково-аналітичних підрозділів, основні напрямки поліпшення забезпечення обліковою інформацією структур управління підприємств гірничо-металургійного комплексу та систематизовано напрями трансформації системи нормативного регулювання на підставі загальноприйнятих принципів і міжнародних стандартів.

Передумовою вдосконалення інформаційного забезпечення обліково-аналітичної системи на підприємствах ГМК України є запропонована дивізійна структура. Для кожного окремого дивізіону необхідно сформувати процедури обліку, аналізу і аудиту економічних показників, які раніше розраховувалися для підприємства в цілому. Повноцінне інформаційне забезпечення можливе за умов спрямування потоків інформації з дивізіонів холдингу до єдиного інформаційно-аналітичного центру керуючої компанії, у якому відбувається накопичення, оброблення, систематизація і зберігання необхідної інформації або знань. З огляду на це запропоновано виділення на рівні холдингу департаментів із методики і ведення бухгалтерського обліку та з контролінгу, економічного планування й аналізу, внутрішнього аудиту в загальній цільовій організаційній системі управління промислового холдингу гірничо-металургійного комплексу. Результатом реорганізації стане прозорий і достовірний облік у холдингу, порівняльна звітність за бізнес-одинацями й коректна консолідована звітність, мінімізовані податкові ризики.

Зазначена реорганізація можлива за умов ідентифікації та органічного поєднання комплексу об'єктів обліково-аналітичного відображення процесу управління холдингових структур гірничо-металургійного комплексу України, шляхом врахування особливостей інтеграційних процесів обліку, аналізу та аудиту в управлінні даними структурами (рис.2). Це уможливить визначення інформаційних зв'язків і розроблення методологічних підходів до впорядкування інформаційного простору подібних бізнес-утворень у процесі використання інформаційних систем

класу ERP (Enterprise Resource Planning).



**Рис. 2. Модель ідентифікації комплексу об'єктів обліково-аналітичного відображення процесу управління холдингових структур гірничо-металургійного комплексу України**

Однією з головних проблем інформаційних служб при об'єднанні підприємств ГМК у єдині холдинги стає інтеграція в єдиний інформаційний простір облікових систем, програмного забезпечення, інформаційних потоків об'єднаних підприємств.

Розв'язування проблем відновлення й розвитку виробничого потенціалу ГМК України не може бути забезпечене тільки використанням локальних інновацій, а



вимагає переходу як окремих суб'єктів, так і вітчизняної економіки в цілому до інноваційної моделі розвитку. Досвід господарювання підприємств індустріально розвинених країн світу свідчить, що формування вказаної моделі має здійснюватися з урахуванням нових підходів до нововведень. Вони істотно різняться від використовуваних в умовах централізованої економіки, оскільки базуються на уточненні ролі та пріоритетів основних елементів процесу "наука-виробництво-споживання".

Удосконалено обліковий регламент управління промисловим підприємством через визначення та реалізацію в ньому віртуальних процедур електронного бізнесу, підвищення якості обліково-аналітичної інформації, що сприятиме розвитку інтернет-ринку гірничо-металургійного комплексу України й оцінці вартості інтернет-активів підприємств.

Вітчизняна система бухгалтерського обліку, хоча і базується на міжнародних стандартах, але при її побудові враховано національні правові норми ведення підприємницької діяльності, відтак методологічно й методично вона забезпечує формування й накопичення інформації про фінансово-господарську діяльність суб'єктів підприємницької діяльності в Україні.

Проте у положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку неповною мірою враховано підходи до обліку й оцінки статей фінансової звітності, вимоги до розкриття інформації та приміток, які наведено в міжнародних стандартах. По суті, міжнародні стандарти орієнтовані на транснаціональні корпорації для зведення звітності складеної за стандартами обліку і звітності тих країн, у яких працюють підрозділи корпорацій.

У розділі 3 «Концептуалізація внутрішнього аудиту діяльності промислових підприємств» систематизовано й поглиблено концептуальні підходи до розвитку контролю в сучасних умовах і теоретично обґрунтовано необхідність практичного впровадження системи внутрішнього аудиту в управлінні промисловими підприємствами холдингового типу, визначено напрями реалізації «безперервної» моделі аудиту (аудитбот) на підприємствах ГМК через взаємозв'язок зі спеціальним програмним забезпеченням з урахуванням реструктуризації структур управління в умовах інформаційної економіки.

Зміни у структурі управління підприємства нерідко зумовлюють дисбаланс в операційній діяльності. При оновленні інформаційних систем необхідно враховувати зміни у структурі управління систем внутрішньогосподарського контролю з метою унеможливлення випадків фокусування на окремому аспекті управління. На практиці менеджери вищого рівня промислового підприємства не завжди здійснюють щоденний контроль за діяльністю низових управлінських структур, що посилює необхідність внутрішнього аудиту як однієї з форм внутрішньогосподарського контролю. Його дієздатність визначається роллю та функціями як на рівні окремого економічного суб'єкта, так і на макроекономічному рівні.

Інформаційна економіка, змінюючи середовище міжнародного бізнесу, впливає і на методи здійснення внутрішнього аудиту на промислових підприємствах. Внутрішні аудитори акцентують увагу на наданні керівництву інформації щодо об'єкта аудиту. Необхідність оперативного виявлення проблемних ситуацій з

метою їх розв'язання вимагає мобільності служб внутрішнього аудиту для формування інформації про міру ризиковості ведення діяльності в електронному середовищі.

У дисертації доведено, що розвиток інформаційних технологій, їх широке використання в системах фінансово-господарського управління й обліку відкриває можливості для реалізації моделі «безперервного аудиту» на підприємствах ГМК. В основу реалізації цієї моделі, покладено такий принцип: програмне забезпечення фінансових додатків, які використовуються, функціонує у взаємозв'язку зі спеціальним програмним забезпеченням, в межах якого реалізуються функції безперервного аудиту (такі системи називаються аудитбот).

Використання аудитботів дозволить замінити традиційні фінансові перевірки, здійснювані, зазвичай, наприкінці місяця, кварталу або року, на процедуру постійного контролю, яка не заперечує можливості проведення одноразової комплексної перевірки у будь-який час. Це дозволить аудиторів проводити безперервну оцінку ризику контролю на основі дискретного потоку аналітичної аудиторської інформації за обраним об'єктом.

На вибір найбільш ефективних методів і технологій внутрішнього аудиту впливають визначені цілі стосовно видів діяльності підприємства, умови навколишнього середовища і властиві ризики. Внутрішнім аудитом необхідно охопити всі бізнес-процеси. Особливість запропонованої моделі управління ризиками на підприємствах ГМК України полягає в тому, що управління ризиками в організації набуває всебічного характеру і координується в рамках всього холдингу.

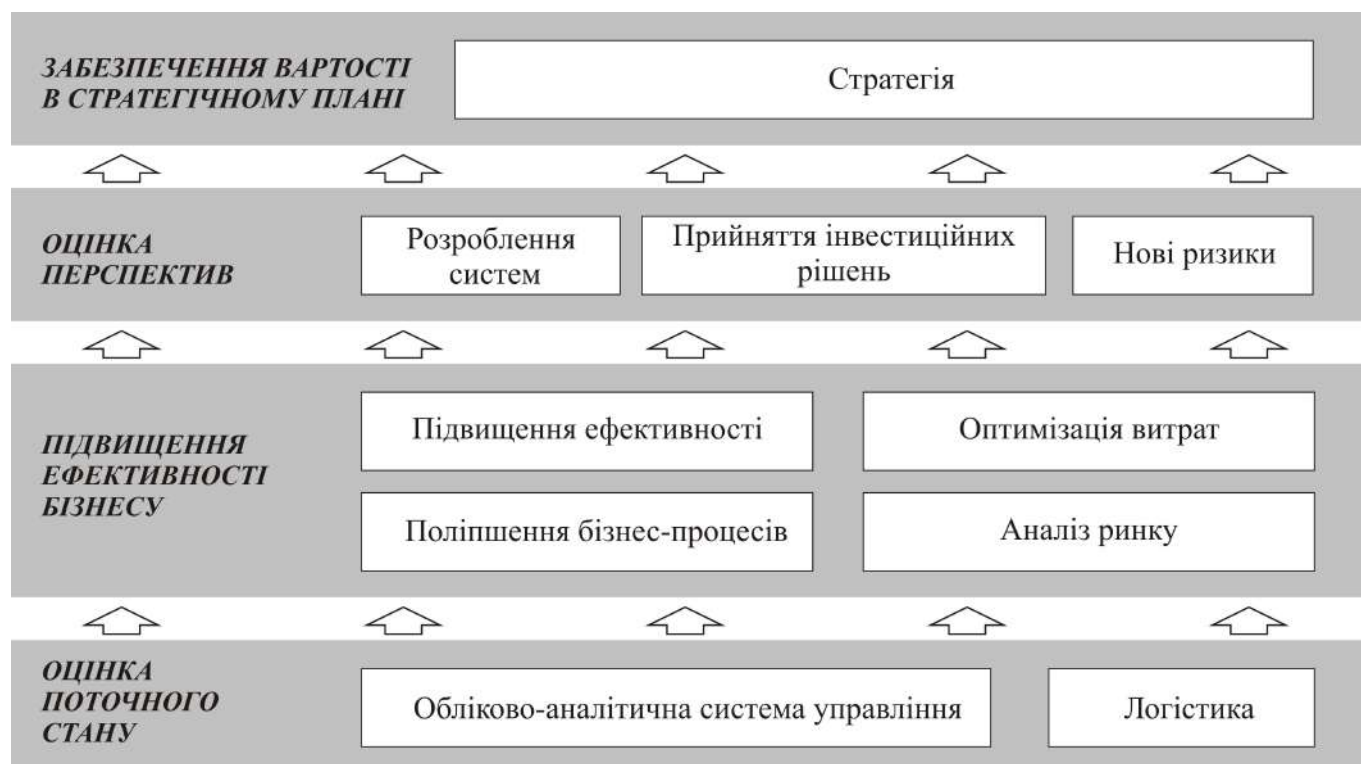
Відкриття департаменту внутрішнього аудиту на промислових підприємствах, що обґрунтовано у дисертації, сприятиме реалізації «контрольних крапок» в бізнес-процесах і регламентах взаємодії.

Рекомендована до упровадження система горизонтального моніторингу, сприятиме налагодженню партнерських відносин і дієвої співпраці між бізнесом і податковими органами. У роботі запропоновано проект угоди щодо співпраці податкових органів і підприємств ГМК.

Для розвитку методології аудиту необхідно конкретизувати порядок застосування в процедурах аудиту принципу корпоративності, який покладено у основу аудиту, що розкриває його суть. Для досягнення мети внутрішнього аудиту окреслено та конкретизовано його основні завдання. Пропонується цільове спрямування внутрішнього аудиту змістити з контрольного-підтверджувального до контрольного-регулювального, що уможливіє ухвалення ефективних управлінських рішень, а також оперативне коригування раніше ухвалених. Відповідно до оновлених цілей і завдань, з метою урахування зовнішніх ризик-факторів окреслено підвищені вимоги до посилення ролі і функцій внутрішнього аудиту підприємства. Запропоновану модель ієрархії внутрішнього аудиту рекомендовано для оцінки використання результатів аудиту в процесі прийняття управлінських рішень на підприємстві (рис. 3).

При розгляді концептуальних підходів до функціонування та розвитку підсистеми внутрішнього аудиту запропоновано комплекс заходів щодо визнання системи внутрішнього аудиту в управлінні промисловими підприємствами холдингового типу інструментом системного аналізу діяльності задля підвищення

контрольної складової системи управління. Це сприяє зміцненню взаємозв'язків між виробничими, технологічними й економічними службами в сучасних умовах господарювання.



*Рис. 3. Універсальна модель ієрархії внутрішнього аудиту*

Роль внутрішнього аудиту в системі управління підприємства поки що повною мірою керівництвом не оцінюється. Реалізація на підприємствах ГМК України інформаційних систем класу ERP, зокрема програмних продуктів компанії SAP сприяє зниженню витрат для дотримання затверджених нормативів, упровадженню засобів контролю на кожному рівні управління холдингом, а також забезпеченню об'єднання корпоративних стратегій і систем управління ризиком.

У розділі 4 «Аналітичні процедури в стратегічному управлінні на підприємствах гірничо-металургійного комплексу» обґрунтовано зміст концепції інформаційного забезпечення управлінських рішень як системи безперервної діагностики економічного стану промислового підприємства.

Особливого значення набуває сучасна концепція аналізу шляхом визначення ключових показників за трьома рівнями управління (тактичним, оперативним, стратегічним), спрямована на забезпечення позитивного розвитку ГМК України, що дозволяє на основі методології наукового пізнання раціонально обґрунтовувати управління поточною і перспективною діяльністю підприємства в процесі реалізації проекту.

Як свідчить практика, основну роль в управлінні ефективністю бізнесу відіграє індикативна система ключових показників, визначених в межах стратегії розвитку промислового холдингу. Жоден із наявних компонентів (панель індикаторів, порядок складання бюджету або планування, фінансова консолідація, фінансова

звітність, бізнес-аналіз, портали зі вбудованими ключовими показниками ефективності, стратегічні карти, програмне забезпечення для прогнозування, інструменти моделювання для планування) не може бути окремою системою управління ефективністю бізнесу.

Для формування дієвої системи управління ефективністю бізнесу промислове підприємство має інтегрувати наведені компоненти в єдиний і прозорий для користувачів комплекс із загальною стратегічною і технічною структурою. Панель індикаторів забезпечить відстеження користувачами ефективності роботи підприємства у процесі порівняння фактичних показників із показниками, визначеними корпоративною стратегією. На операційному рівні користувачі контролюватимуть основні поточні бізнес-процеси. На тактичному і стратегічному рівнях – відстежуватимуть наближення підприємства до своїх коротко- і довготривалих цілей.

Панелі індикаторів і збалансовані системи показників в управлінні ефективністю дозволяють миттєво подавати критично важливу інформацію у змістовній формі. Проте, реалізувати збалансовану систему показників у повному обсязі на промислових підприємствах ГМК України поки що неможливо. Важливо змінити в цьому зв'язку структуру показників, зважаючи на недостатній організаційно-технічний розвиток системи управління й особливості взаємовідносин промислових підприємств на ринку.

Реалізований модуль панелі індикаторів системи управління ефективністю бізнесу на підприємствах ГМК України має бути доступним через інтернет з будь-якої точки світу із забезпеченням надійного рівня інформаційної безпеки.

Водночас, відповідно до вітчизняних реалій найбільш ефективною буде модель, яка забезпечує здійснення аналізу за п'ятьма ключовими напрямками:

- показники фінансового стану;
- технологія;
- організація процесів управління;
- клієнт-ринок;
- інноваційна діяльність та підвищення знань персоналу» (рис. 4).

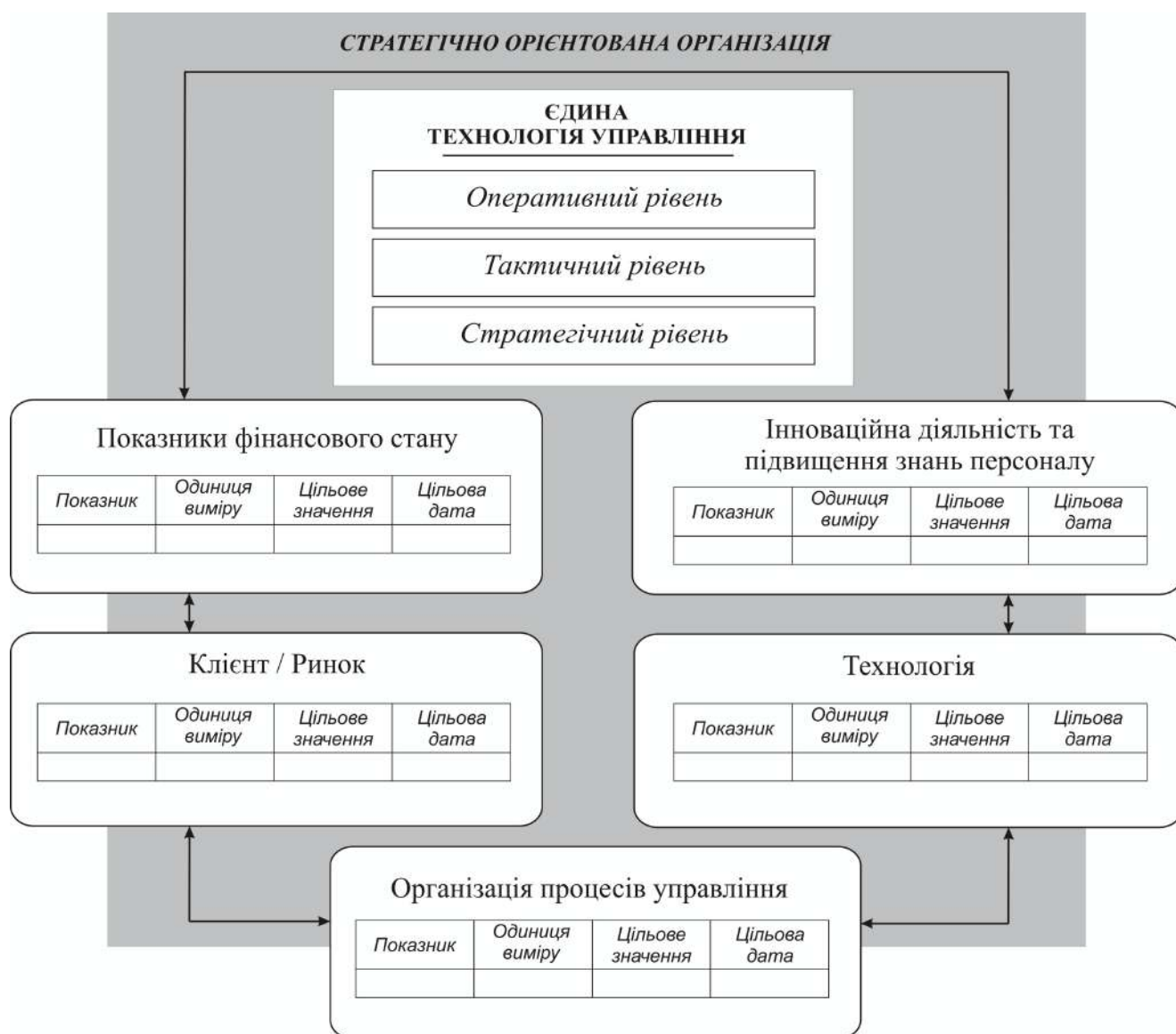
Запропоновану корпоративну систему показників управління необхідно враховувати при формуванні процесно-орієнтованої організаційної структури на підприємствах ГМК України. Це дозволить підвищити оперативність управління ресурсами промислових холдингів, регулювати їх виробниче навантаження, контролювати якість та просувати їх на зовнішні ринки.

Особливо важливо технологічні показники поєднати з економічними, зважаючи на можливість використання системи SAP. У дисертації запропоновано до використання рахункову карту системи показників за рівнями прийняття управлінських рішень на основі основних бізнес-процесів підприємства.

При виборі критичного компонента необхідно враховувати вплив зовнішнього чинника, а саме галузеву ознаку. Це дозволить обирати показники, схильні до змін, які логічно вважати критичним компонентом у системі управління промисловим підприємством з позиції стратегічного розвитку.

Внутрішні компетенції і механізми самоорганізації моніторингу потенціалу системи управління на різних стадіях її життєвого циклу можливі в процесі проведення комплексного аналізу.

За умови функціонування систем класу ERP важливе навантаження має ситуаційний аналіз. За його результатами формується узагальнена інформація про події, що безпосередньо впливають на поточну ситуацію і використовуються для ухвалення рішень.



**Рис. 4. Корпоративна система показників управління промисловим холдингом**

При сітвовій організації обліку і аналізу пропонуються до використання методи Data Mining, оптимальні для вирішення завдань інформаційно-аналітичного забезпечення управління у фракталах простору і часу та ситуаційних завдань оперативного, тактичного і стратегічного характеру на промислових підприємствах.

Як інструмент дослідження ринку, моніторинг у дисертації розглядається з

позиції регулярної фіксації стану економічних процесів, що дозволить в режимі реального часу отримувати інформацію про динаміку економічної кон'юнктури в реальному секторі економіки, більш оперативно проводити аналіз фінансового стану підприємств і найважливіших чинників, що визначають їх інвестиційну привабливість та активність.

Доведено, що сучасні тенденції при розробленні програм стратегічного розвитку підприємств гірничо-металургійного комплексу вимагають уточнення сутності «ключових компетенцій» промислового підприємства як об'єкта управління й основи стійкої конкурентної переваги.

Пропонується визначати ключові компетенції як не ідентифіковані конкурентами параметри внутрішнього середовища, що базуються на ефективній взаємодії елементів людського й організаційного капіталу, і перетворюють чинники тимчасової конкурентної переваги, забезпечуючи зростання ринкового капіталу шляхом формування стійких конкурентних переваг підприємства.

Урахування стратегій конкурентів в організаційно-економічній сфері підприємства залишається нерозробленим питанням вітчизняних програмних розробок для ГМК. Утім ключовим питанням конкуренції в постіндустріальному світі є здатність виробництва оперативно реагувати про зміни запитів споживачів.

Усупереч поширеній тезі, що криза зміцнює економіку, в Україні складається кардинально протилежна ситуація. Економічний спад істотно погіршив структуру економіки, підсиливши і без того частку технологічних і сировинних галузей з недостатньою доданою вартістю, що потребує вдосконалення управління.

У розділі 5 «**Концептуальні основи формування управлінських рішень підприємств гірничо-металургійного комплексу**» досліджено особливості використання обліково-аналітичної інформації в процесі прийняття управлінських рішень за умов використання управлінських інформаційних систем та питання економічного обґрунтування процесу прийняття управлінських рішень при реорганізації гірничо-металургійного комплексу України.

Причиною неповного використання обліково-аналітичної інформації при прийнятті управлінських рішень на підприємствах ГМК України є невизначеність, пов'язана з недосконалістю предметної технології, системи бухгалтерського обліку цього суб'єкта.

Пріоритетне значення для управління має ОАСУ, здатна інформаційно підтримати оперативні, тактичні і стратегічні рішення стосовно фінансово-господарських процесів промислового холдингу.

Упровадження на підприємствах ГМК комплексу попереджувальних дій необхідне для завчасного реагування на негативні події – з метою запобігання або їх негативного впливу на всі процеси. Це означає, що на будь-який момент підприємство повинно мати опрацьований комплекс заходів щодо можливої зміни ситуації. Їх реалізація можлива за умови реалізації концепції інформаційного забезпечення господарської діяльності щодо ефективного функціонування всіх структурних одиниць підприємства (центрів відповідальності).

Для ухвалення ефективного управлінського рішення, навіть за фактом, що вже відбувся, необхідно володіти структурованою інформаційною базою за напрямками діяльності підприємства й зовнішнього до нього середовища. Створення, підтримка,

актуалізація і структурна модернізація такої бази – це все компоненти системи моніторингу зовнішнього середовища.

З використанням системного підходу реалізуються основні структурні компоненти інформаційного забезпечення ухвалення рішення через моніторинг у розрізі параметрів діяльності на основі ранжирування спектру управлінських завдань на підприємствах ГМК України, експрес-аналіз і сценарний підхід при обґрунтуванні рішення.

Методологічною особливістю внутрішньофірмового планування на підприємствах ГМК України є широке використання програмно-цільового підходу, який передбачає формулювання цілей підприємства у їх взаємозв'язку із ресурсами.

Для побудови системи внутрішньофірмового планування відповідно до організаційної ієрархії сучасних промислових холдингів запропоновано виділяти пріоритети планування з трьома рівнями управління: стратегічним, тактичним й оперативним. На кожному з них реалізуються функції планування і контролю використання фінансових і матеріальних ресурсів. Запропоновані до реалізації на ГМК України підходи до методики та організації бухгалтерського обліку в частині внутрішньофірмового планування передбачають контроль діяльності промислового підприємства, забезпечують взаємну узгодженість планів і реального стану справ, а також виступають інформаційним забезпеченням процесу планування через раціоналізацію та оптимізацію обліково-аналітичних процедур.

Значну увагу в роботі приділено реалізації оперативного планування на підприємствах ГМК, що передбачає використання MES-системи (Manufacturing Execution System) як автоматизованої системи управління й оптимізації виробничої діяльності, здатної в режимі реального часу ініціювати, відстежувати, оптимізувати й документувати виробничі процеси від початку виконання замовлення до випуску готової продукції.

Для узгодження завдань галузевого й корпоративного управління в ГМК необхідно:

- забезпечити відповідність корпоративних та галузевих стандартів управління шляхом стандартизації обліку й окремих елементів корпоративного внутрішнього аудиту;
- розробляти окремі галузеві стандарти.

З урахуванням наявних програм розроблення галузевих методик і стандартів підприємства можуть планувати внутрішньофірмові заходи й опрацьовувати внутрішньофірмові стандарти. Це створить додаткові можливості підвищення якості та ефективності корпоративного управління.

У процесі дослідження доведено, що коопераційна стратегія у вигляді стратегічних альянсів є не лише однією з найбільш прийнятних конкурентних стратегій для потужних холдингів ГМК, але й можливою конкурентною стратегією для середніх і малих підприємств, які мають можливість підвищити свою конкурентоспроможність за рахунок можливостей потужних промислових альянсів.

## ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення комплексної наукової проблеми щодо розвитку методології та організації обліку, аудиту й аналізу в управлінні підприємств гірничо-металургійного комплексу.

Виконане дослідження дало змогу сформулювати низку висновків, пропозицій та рекомендацій концептуально-теоретичного, методологічного та організаційного характеру, які забезпечили вирішення основних завдань дисертаційної роботи відповідно до поставленої мети:

1. Процес формування організаційно-управлінської структури холдингів гірничо-металургійного комплексу України в умовах використання процесного підходу та з урахуванням процедури галузевих кластерів забезпечує підвищення ефективності корпоративного управління і є ключовим чинником прозорості діяльності промислового підприємства і умовою підвищення його стійкості на ринку. Застосування процесного підходу, спрямоване на вдосконалення облікових, контрольних та аналітичних процедур в управлінні, істотно підвищує дієвість, безпосередньо, управлінської системи ГМК. Методологія стратифікованого підходу, запропонована в дисертації, дозволила виділяти довільну кількість страт, що розкриває нові можливості впливу ОАСУ на організаційно-управлінську структуру промислового підприємства з позицій системного підходу. Для організації раціонального руху інформаційних потоків підприємств ГМК України необхідно проводити детальний аналіз діяльності всіх організаційних підрозділів з метою виявлення тих, у яких фіксується необхідна для управління економічна інформація.
2. Доцільність застосування інституціонального підходу в Україні визначає необхідність формування концептуальної змістовно-функціональної схеми методології обліку, аналізу й аудиту в управлінні холдингових структур гірничо-металургійного комплексу. Це потребує виокремлення із загального процесу розвитку інформаційної економіки окремих складових, які характеризують її вплив на зміну існуючої управлінської парадигми на підприємствах гірничо-металургійного комплексу України. Під інституціональними інноваціями в бухгалтерському обліку, аналізі й аудиті в управлінні підприємством розуміються нові форми в системі колективних взаємодій або рекомбінації елементів вже існуючих форм, що зумовлено зміною функцій у компоненті норми або системі норм, які забезпечують певну приватну, колективну або громадську вигоду. Методологічні правила і технологічні аспекти оброблення інформації потребують конкретизації в напрямі моделювання інформаційних процесів та алгоритмізації оброблення даних на всіх ділянках обліку, що суттєво підвищує ефективність технології бухгалтерського обліку.
3. Оптимізації бізнес-стратегії промислових підприємств ГМК України сприяє реалізація механізму інформаційного забезпечення обліково-аналітичної системи за умов упровадження ERP-систем удосконалення методів обліку,



контролю та аналізу. Суттєвий вплив на організаційно-технічні і виробничо-технологічні особливості побудови обліково-аналітичної системи чинить система SAP, яка користується підвищеною увагою у керівників і власників підприємств ГМК України.

4. На основі дослідження інформаційного аспекту корпоративного управління підприємств ГМК ідентифіковано комплекс об'єктів обліково-аналітичного відображення змісту процесу управління холдингових структур гірничо-металургійного комплексу України. Органічно поєднано та структуровано у вигляді джерел інформації, споживачів інформації, підсистем (функціональних блоків), а також відповідних зовнішніх і внутрішніх інформаційних потоків ці об'єкти в процесі використання інформаційних систем класу ERP (Enterprise Resource Planning). Запропоновано до використання проект положення щодо організаційної структури департаментів методики бухгалтерського обліку та контролінгу, економічного планування й аналізу, внутрішнього аудиту на промислових холдингах гірничо-металургійного комплексу. У контексті впровадження ERP-систем на підприємствах ГМК України запропоновано запис за основними рахунками проводити у двох зрізах: 1) рівень плану рахунків; 2) рівень балансової одиниці в процесі реалізації адаптивної складової під час побудови алгоритмічних послідовностей в обліковому регламенті підприємств.
5. Доведено актуальність питань реалізації моделі електронного бізнесу на промислових підприємствах як відносно автономної моделі управління підприємством на базі віртуальних процедур. Це забезпечить удосконалення облікового регламенту управління промисловим підприємством шляхом формування комплексного інформаційного простору ГМК України з використанням систем електронної комерції.
6. Реформування системи управління промисловими підприємствами залежить від узгодженості сутності категорій у методиках оцінки різних фінансових інструментів, наведених у МСФЗ, угодах Базельського Комітету і директивах Європейського Союзу. Відповідно до запропонованого проекту внутрішньої інструкції щодо виділення центрів витрат гірничорудних підприємств розроблено концептуальну модель розподілу витрат, у якій для кожного структурного підрозділу окремо визначено процедури і бази розподілу витрат з урахуванням особливостей діяльності структурного підрозділу.
7. Розвиток ІТ у системах фінансово-господарського управління й обліку поглиблює можливості використання моделі «безперервного аудиту» (аудитботи) на підприємствах ГМК України. Аудитботи дозволять замінити традиційні фінансові перевірки, здійснювані, зазвичай, наприкінці місяця, кварталу або року, на постійні контрольні процедури, які не виключають можливості проведення одноразових комплексних перевірок у будь-який час на запит керівництва. По суті йдеться про нову парадигму аудиту, що дозволяє аудиторів надавати оцінку ризику контролю на постійній основі з використанням дискретного потоку аналітичної аудиторської інформації за обраним суб'єктом. Запропоновано проект положення про функціонування департаменту внутрішнього аудиту на підприємствах гірничо-металургійного

комплексу та проект можливої угоди про співпрацю податкових органів та підприємств ГМК.

8. Для розвитку методології аудиту запропоновано конкретизувати механізм застосування принципу корпоративності який покладено в основу аудиторської діяльності. На першому етапі для досягнення мети внутрішнього аудиту важливо сформулювати чіткі його основні завдання. З огляду на це, цільове спрямування внутрішнього аудиту слід змістити з контрольньо-підтверджувального до контрольньо-регульовального, що дозволить докорінно змінити характер і масштаби розв'язуваних завдань та коригувати раніше ухвалені рішення.
9. Реорганізація підприємств ГМК України в промислові холдинги пов'язана із формуванням дивізійної структури, що припускає синхронізацію не тільки виробництва і споживання, внутрішніх контрактацій, але також і синхронізацію облікових інформаційних потоків і впровадження системи внутрішнього аудиту в управлінні промисловими підприємствами холдингового типу. Це посилює взаємозв'язки між виробничими, технологічними й економічними службами в сучасних умовах господарювання. Запропоновану універсальну модель внутрішнього аудиту рекомендовано для оцінки використання результатів аудиту з метою прийняття управлінських рішень на підприємствах ГМК України. У блок-схемі процесу внутрішнього аудиту визначено вхідні та вихідні дані, що генеруються.
10. Комплексний підхід до аналітичної складової стратегії управління передбачає розгляд об'єкта дослідження як системи. Стосовно аналітичної складової в процесі управління промисловим підприємством з позиції стратегічного розвитку ГМК це означає, що економічний аналіз включає взаємопов'язані і відносно самостійні складові: аналіз господарської діяльності підприємства й аналіз ефективності інвестицій. Досліджені тенденції переходу до сучасних технологій управлінського обліку та аналізу з комплексним використанням інформаційних ресурсів підтверджують актуальність управлінської складової аналітичної роботи в системі управління промисловим підприємством з позиції стратегічного розвитку.
11. Збалансована система показників з урахуванням галузевих особливостей може бути основою формування процесно-орієнтованої організаційної структури на підприємствах ГМК України. Це дозволить оперативно управляти ресурсами холдингів, регулювати їх виробниче навантаження, контролювати якість та просувати їх продукцію на зовнішні ринки. Відповідно до моделі аналіз має здійснюватися п'ятьма ключовими напрямками: показники фінансового стану; технологія; організація процесів управління; клієнт-ринок; інноваційна діяльність та підвищення знань персоналу. З урахуванням цих напрямків можна побудувати рахункову карту системи показників за рівнями прийняття управлінських рішень на основі всіх основних бізнес-процесів підприємства.
12. За рахунок структуризації інформації за економічними ситуаціями запропоновано використовувати технологію Data Mining, яка надає можливість урахувати набагато більше параметрів при ухваленні рішень, ніж при

використанні традиційних методів зберігання неструктурованої інформації, що є актуальним у процесі реорганізації роботи підприємств ГМК України.

13. Реалізація запропонованої концепції багаторівневої системи моніторингу стану промислового підприємства з метою стратегічного управління надасть можливість із використанням статистичної і моніторингової інформації проводити незалежне оцінювання не лише макроекономічних тенденцій розвитку економічних показників ГМК, але і практично в режимі реального часу отримувати інформацію про динаміку економічної кон'юнктури в реальному секторі економіки, більш оперативно здійснювати аналіз фінансового стану підприємств і найважливіших чинників, що визначають їх інвестиційну привабливість та активність.
14. Напрями раціоналізації й оптимізації бухгалтерського обліку в частині внутрішньофірмового планування дозволяють реалізувати контроль діяльності промислового підприємства, забезпечують взаємну узгодженість планів, а також виступають інформаційним забезпеченням процесу виявлення нових напрямків і можливостей ефективного функціонування та розвитку. У процесі внутрішньофірмового планування виробництва в ГМК виділено кілька рівнів планування, для яких у системі SAP визначено горизонти бізнес-планування, а саме оперативне планування через використання MES-системи як автоматизованої системи управління та оптимізації виробничої діяльності.

## **СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ**

### ***Монографії, підручник, навчальні посібники:***

1. Гушко С.В. Методологічний та організаційний аспекти обліку, аналізу та аудиту в управлінні підприємств гірничо-металургійного комплексу: Монографія / С.В. Гушко. – Київ: КНЕУ, 2010. – 332 с. (16,0 д.а.)
2. Гушко С.В. Економічні основи проведення аудиту діяльності промислових підприємств. Монографія / С.В. Гушко. – Кривий Ріг: КЕІ, 2007. – 272 с. (14,2 д.а.)
3. Гушко С.В. Управлінські інформаційні системи. Підручник / Л.О. Терещенко, С.В. Гушко, А.В. Шайкан. – Київ: КНЕУ, 2008. – 488 с. (33,3 д.а., особисто автору належить – 11 д.а., розділ 4 «новітні інформаційні технології та їхня класифікація; розділ 5 «інформаційна технологія розв'язання задач фінансового та управлінського обліку»; розділ 6 «інформаційні технології розв'язання аналітичних задач»)
4. Гушко С.В. Управлінські інформаційні системи. Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти / С.В. Гушко, А.В. Шайкан. – Львів: Магнолія Плюс, 2006. – 320 с. (18,4 д.а., особисто автору належить – 9,2 д.а., розділи 1 «концептуальні основи управлінських інформаційних систем»; розділ 2 «принципи побудови управлінських інформаційних систем»; розділ 3 «інструментальні засоби для роботи користувача»; розділ 4 «новітні інформаційні технології та їх класифікація»)

5. Гушко С.В. Фінансовий аналіз: навчальний посібник / С.В. Гушко, А.В. Шайкан, Н.П. Шайкан, О.А. Гушко [Вид. 2-ге перер. і доп.] – КЕІ ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана», 2011. – 176с. (8,1 д.а., особисто автору належить – 3 д.а., тема 2 «інформаційне забезпечення фінансового аналізу»; тема 3 «аналіз майна підприємства; тема 4 «аналіз оборотності активів та пасивів»; тема 5 «аналіз джерел формування капіталу»; тема 6 «аналіз грошових потоків»)

***У наукових фахових виданнях:***

6. Гушко С.В. Внутрішній аудит – ключовий елемент сучасної системи управління на шляху до міжнародної інтеграції / С.В. Гушко // Міжнародна економіка. Збірник наукових праць. – К.: Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, 2003. – №39. – С. 221–224. (0,3 д.а.)
7. Гушко С.В. Внутрішній аудит у системі управління підприємством / С.В. Гушко // Економіка: проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2004. – №188. – С. 92–97. (0,3 д.а.)
8. Гушко С.В. Постановка та реструктуризація управлінського обліку на промислових підприємствах / С.В. Гушко // Стратегія економічного розвитку України. Науковий збірник. – К.: КНЕУ, 2004. – №1-2. – С. 282–285. (0,3 д.а.)
9. Гушко С.В. Обліковий та аудиторський аспекти в корпоративних інформаційно-аналітичних системах Кривбасу / С.В. Гушко // Фінанси, облік і аудит. Науковий збірник. – К.: КНЕУ, 2005. – №5. – С. 206–212. (0,3 д.а.)
10. Гушко С.В. CRM - нова стратегія управління взаємостосунками з клієнтом / С.В. Гушко // Міжнародна економіка. Збірник наукових праць. – К.: Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, 2005. – №44. – С. 191–195. (0,3 д.а.)
11. Гушко С.В. Планування ресурсів, синхронізоване з покупцем. Стандарт CSRP / С.В. Гушко // Економіка: проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2006. – №216(3). – С. 696–702. (0,3 д.а.)
12. Гушко С.В. Побудова системи управління підприємством з урахуванням міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) / С.В. Гушко // Вісник Криворізького економічного інституту КНЕУ. Збірник наукових праць. – Кривий Ріг: Криворізький економічний інститут, 2006. – №6. – С. 22–26. (0,4 д.а.)
13. Гушко С.В. Гармонізація облікового та контрольного аспекту в механізмі корпоративного управління / С.В. Гушко // Финансы, учет, банки. Сборник научных трудов. – Донецк: Донецкий национальный университет, 2006. – №12. – С. 70-73. (0,4 д.а.)
14. Гушко С.В. Учетные критерии процесса принятия управленческих решений в многоуровневой системе управления предприятием / С.В. Гушко // Міжнародна економіка. Збірник наукових праць. - К.: Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, 2006. – №50. – С. 191–197. (0,3 д.а.)
15. Гушко С.В. Роль внутрішнього аудиту у вдосконаленні системи управління ризиками підприємства / С.В. Гушко // Міжнародна економіка. Збірник наукових праць. – К.: Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, 2006. – №51. – С. 56–62. (0,3 д.а.)

16. Гушко С.В. Підвищення ролі внутрішнього аудиту в процесі ухвалення рішень по управлінню підприємством / С.В. Гушко // Економіка підприємств. Наукових збірник. – К.: КНЕУ, 2007. – №18. – С. 206–213. (0,3 д.а.)
17. Гушко С.В. Практика проведення та результати аудиту в інформаційному середовищі / С.В. Гушко // Збірник наукових праць ЧДТУ. Серія: Економічні науки. – Черкаси: ЧДТУ, 2007. – №18(3). – С. 193–199. (0,5 д.а.)
18. Гушко С.В. Шляхи вдосконалення та трансформації системи формування консолідованої звітності підприємства на основі загальноприйнятих принципів і міжнародних стандартів / С.В. Гушко // Міжнародна економіка. Збірник наукових праць. – К.: Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, 2007. – №54. – С. 151-161. (0,5 д.а.)
19. Гушко С.В. Потреба організації аудиту в системі управління підприємствами гірничо-металургійного комплексу / С.В. Гушко, Р.Р. Дудчак // Економіка: проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць. – Дніпропетровськ: Наука і освіта. – 2008. – №240(3). – С. 684–693. (0,5 д.а., особисто автору належить – 0,3 д.а., обґрунтовано місце внутрішнього аудиту в ієрархії промислового холдингу та встановлено напрямки інтеграції з іншими управлінськими структурами)
20. Гушко С.В. Особливості створення та функціонування організаційно-управлінської структури промислових підприємств / С.В. Гушко // Формування ринкової економіки. Наукових збірник. – К.: КНЕУ, 2008. – №19. – С. 81–87. (0,4 д.а.)
21. Гушко С.В. Корпоративна панель індикаторів, як один з елементів системи стратегічного управління підприємством / С.В. Гушко, А.А. Турило // Вчені записки. Наукових збірник. – К.: КНЕУ. – 2008. – №10. – С. 123–127. (0,4 д.а., особисто автору належить – 0,2 д.а., запропоновано до реалізації концепцію багаторівневої системи моніторингу стану промислового підприємства з метою стратегічного управління їм)
22. Гушко С.В. Облік логістичних операцій у системі управління підприємством / С.В. Гушко // Науковий вісник ДАСОА. – Київ: ДАСОА, 2008. – №3(20). – С. 37–42. (0,4 д.а.)
23. Гушко С.В. Залучення результатів аудиту підприємствами для вдосконалення оперативного та стратегічного управління / С.В. Гушко, А.В. Шайкан // Культура народів Причорномор'я. – Симферополь: Таврійський національний університет, 2008. – №124. – С. 15–20. (0,5 д.а., особисто автору належить – 0,3 д.а., розглянуто методологію внутрішнього аудиту промислового підприємства в частині конкретизації і застосуванні принципу корпоративності)
24. Гушко С.В. Місце обліково-аналітичної системи в управлінні промисловим підприємством / С.В. Гушко // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – Житомир: ЖІТІ, 2008. – №3(12). – С. 164–174. (0,5 д.а.)
25. Гушко С.В. Вдосконалення аналітичної роботи в системі планування діяльності промислового підприємства з позиції стратегічного розвитку / С.В. Гушко, А.А. Турило // Економіка: проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2009. – №252(3). – С. 606-613. (0,3 д.а.,

особисто автору належить – 0,2 д.а., визначальна роль в аналізі стратегічних проблем оперативного планування розвитку промислового підприємства)

26. Гушко С.В. Управління промисловим підприємством на основі ефективних методів аналізу / С.В. Гушко // Науковий вісник. – Черкаси: ЧДТУ, 2009. – №22(1). – С. 99–103. (0,4 д.а.)
27. Гушко С.В. Формування обліково-аналітичної системи управління / С.В. Гушко // Вісник Криворізького економічного інституту КНЕУ. Збірник наукових праць. – Кривий Ріг: Криворізький економічний інститут, 2009. – №1(17). – С. 79–83. (0,4 д.а.)
28. Гушко С.В. Економічні передумови реорганізації економіко-інформаційної політики підприємств ГМК України / С.В. Гушко // Формування ринкової економіки. Науковий збірник. – К.: КНЕУ, 2009. – №21. – С. 122–134. (0,7 д.а.)
29. Гушко С.В. Моделювання організаційно-управлінської структури в сучасних корпоративних структурах / С.В. Гушко // Вчені записки. Науковий збірник. – К.: КНЕУ, 2009. – №11. – С. 140–148. (0,7 д.а.)
30. Гушко С.В. Процес трансформації системи нормативного регулювання та методики обліку на основі загальноприйнятих принципів і міжнародних стандартів / С.В. Гушко // Економіка: проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2009. – №257. – С. 25-34. (0,5 д.а.)
31. Гушко С.В. Внутрішньофірмове планування в системі управління промисловим підприємством / С.В. Гушко // Економіка: проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2010. – №260. – С.357-363. (0,3 д.а.)
32. Гушко С.В. Формування аналітичної складової в стратегії управління промисловим підприємством / С.В. Гушко // Вісник Криворізького економічного інституту КНЕУ. Збірник наукових праць. – Кривий Ріг: Криворізький економічний інститут, 2010. – №1(21). – С.84-88. (0,5 д.а.)

***В інших виданнях:***

33. Гушко С.В. Перспективи подальшого розвитку та модернізації системи бухгалтерського обліку і аудиту в Україні в аспекті світової та європейської інтеграції / С.В. Гушко, А.В. Шайкан, А.А. Турило // Науковий збірник „Вісник Львівського університету. Серія економічна”. – Л.: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2007. – №37(2). – С. 562–566. (0,5 д.а., особисто автору належить – 0,2 д.а., розглянуто узгодженість вимог до категорійного апарату і методик оцінки різних фінансових інструментів в МСФЗ, відповідно до складених угод Комітету Базеля і директив Європейського Союзу)
34. Гушко С.В. Обґрунтування необхідності використання результатів внутрішнього аудиту для підвищення ефективності управління промисловим підприємством / С.В. Гушко // Теория и практика экономики и предпринимательства: Материалы IV Международной научно-практической конференции. Алушта, 10-12 мая 2007 года. – Симферополь, 2007. – С. 173–174. (0,1 д.а.)

35. Гушко С.В. Обліковий аспект в управлінні бізнес-процесами підприємства за умов функціонування систем класу ERP / С.В. Гушко // Проблеми економічної кібернетики: Матеріали XII Всеукраїнської науково-методичної конференції. Львів, 3–5 жовтня 2007 року. – Львів, 2007. – С. 177–178. (0,1 д.а.)
36. Гушко С.В. Формирование системы управления промышленным предприятием / С.В. Гушко // Теория и практика предпринимательской деятельности: Материалы Второй Международной научно-практической конференции ученых и специалистов. Симферополь, 19-22 сентября 2007 года. – Симферополь, 2007. – С. 25–26. (0,1 д.а.)
37. Гушко С.В. Використання результатів аудиту для прийняття управлінських рішень / С.В. Гушко // Україна в XXI столітті: проблеми та перспективи соціально-економічного розвитку: Збірник наукових праць. За матеріалами міжнародної науково-практичної конференції. Кам'янець-Подільський, 17-18 квітня 2008 року. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет, 2008. – С. 267–271. (0,3 д.а.)
38. Гушко С.В. Контролінг, як організаційно-економічний механізм на промисловому підприємстві / С.В. Гушко // Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації: V ювілейна міжнародна науково-практична конференція молодих вчених. Тернопіль, 21-23 лютого 2008 року. – Тернопіль, 2008. – С. 416–417. (0,1 д.а.)
39. Гушко С.В. Інноваційно-інвестиційні аспекти як основа підвищення ефективності управління промисловим підприємством / С.В. Гушко // Інноваційно-інвестиційна модель розвитку національної економіки: Міжнародна науково-практична конференція. Донецьк, 26 лютого 2008 року. – Донецьк, 2008. – С. 51–53. (0,2 д.а.)
40. Гушко С.В. Сучасні аспекти облікової системи управління підприємств гірничо-металургійного комплексу / С.В. Гушко // Теория и практика экономики и предпринимательства: Материалы V Международной научно-практической конференции. Алушта, 7–8 мая 2008 года. – Симферополь, 2008. – С. 101–102. (0,1 д.а.)
41. Гушко С.В. Вдосконалення системи управління промисловим підприємством / С.В. Гушко // Теорія і практика сучасної економіки: Матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції. Черкаси, 24-26 вересня 2008 року. – Черкаси, 2008. – С. 250–252. (0,1 д.а.)
42. Гушко С.В. Аспекти підвищення ролі обліково-аналітичної інформації в системі управління організацією / С.В. Гушко // Сучасні проблеми фінансово-господарського контролю: Матеріали другої всеукраїнської науково-практичної конференції. Кривий Ріг, 21 листопада 2008 року. – Кривий Ріг, 2008. – С. 40–42. (0,1 д.а.)
43. Гушко С.В. Корпоративна панель індикаторів на промислових підприємствах / С.В. Гушко, А.А. Турило // Майбутнє-аудит: Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції. Кривий Ріг, 1 грудня 2008 року. – Кривий Ріг, 2008. – С. 60–62. (0,1 д.а., особисто автору належить – 0,05 д.а., побудова рахункової карти системи показників за рівнями прийняття управлінських рішень на основі всіх основних бізнес-процесів підприємства)

44. Гушко С.В. Формування організаційно-управлінської системи управління: обліковий аспект / С.В. Гушко // Розвиток системи обліку, аналізу та аудиту: теорія, методологія та організація: Матеріали VII Міжнародної наукової конференції. Київ, 27 березня 2009 рік. – Київ, 2009. – С. 213–214. (0,1 д.а.)
45. Гушко С.В. Реалізація інформаційного механізму в організаційно-управлінській системі промислових підприємств / С.В. Гушко // Теория и практика экономики и предпринимательства: Материалы III Международной научно-практической конференции ученых и специалистов. Ялта, 15-18 апреля 2009 года. – Симферополь, 2009. – С. 196–198. (0,1 д.а.)
46. Гушко С.В. Забезпеченість обліковою інформацією структур управління в процесі інституціоналізації інформаційної економіки / С.В. Гушко // Бухгалтерський облік, аналіз та аудит в епоху глобальних змін: Тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції. Київ, 23 жовтня 2009 рік. – Київ: ДВНЗ «КНЕУ ім.В.Гетьмана, 2009. – С. 89–93. (0,2 д.а.)
47. Гушко С.В. Аналіз стану підприємства під час побудови ефективної системи управління / С.В. Гушко // Особенности развития регионов Украины в новых экономических условиях: Материалы первой всеукраинской научной web-конференции молодых ученых. Симферополь, 4 марта 2010 года. – Симферополь: ДИАЙПИ, 2010. – С. 125–127. (0,1 д.а.)
48. Гушко С.В. Концепція багаторівневої системи моніторингу стану промислового підприємства з метою стратегічного управління їм / С.В. Гушко // Розвиток системи обліку, аналізу та аудиту: теорія, методологія та організація: Матеріали VIII Міжнародної наукової конференції. Київ, 26 березня 2010 рік. – Київ: НАСОА, 2010. – С. 74–75. (0,1 д.а.)
49. Гушко С.В. Система економічного обґрунтування процесу прийняття управлінських рішень / С.В. Гушко // Теория и практика экономики и предпринимательства: Материалы VII Международной научно-практической конференции. Алушта, 11-13 мая 2010 года. – Симферополь, 2010. – С. 100–101. (0,1 д.а.)
50. Гушко С.В. Реалізація концепції систем ключових показників, як інструмент підвищення ефективності реалізації стратегії промислових підприємств / С.В. Гушко // Роль і місце бухгалтерського обліку, контролю й аналізу в розвитку економічної науки та практики: Тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції. Київ, 14 травня 2010 рік. – Київ: ДВНЗ «КНЕУ ім.В.Гетьмана, 2010. – С. 377–380. (0,1 д.а.)
51. Гушко С.В. Основи формування обліково-аналітичної системи управління на підприємствах ГМК України / С.В. Гушко // Проблеми і перспективи реалізації облікової, контрольної та аналітичної функції у соціокультурному просторі сучасного бізнесу: Міжнародна науково-практична конференція. Донецьк, 12-13 травня 2011 року. – Донецьк: ДонНУЕТ, 2011. – С. 39–42. (0,1 д.а.)
52. Гушко С.В. Мета внутрішнього аудиту на сучасному етапі розвитку економічних відносин / С.В. Гушко // Розвиток бухгалтерського обліку, контролю та аналізу у сучасних концепціях управління: Міжнародна науково-практична конференція. Судак, 19-21 травня 2011 року. – Симферополь: ВД «АРИАЛ», 2011. – С. 163–167. (0,1 д.а.)



## АНОТАЦІЯ

**Гушко С.В. Методологічний та організаційний аспекти обліку, аналізу та аудиту в управлінні підприємств гірничо-металургійного комплексу. – Рукопис.**

Дисертація на здобуття наукового ступеню доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.09 – Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). – ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана». – Київ, 2012.

Дисертаційна робота присвячена науковому обґрунтуванню концепції та розробленню теоретичних, методологічних і організаційних засад обліку, аналізу та аудиту в управлінні підприємств гірничо-металургійного комплексу України.

У дисертації проведено комплексне дослідження щодо впровадження механізму інформаційного забезпечення обліково-аналітичної системи управління для підприємств гірничо-металургійного комплексу, що зумовлює структуру процесу розробки і ухвалення стратегічних рішень на промислових підприємствах у процесі інституціоналізації інформаційної економіки.

Запропоновано авторське бачення побудови концепції інформаційного забезпечення управлінських рішень, через реалізацію інституціонального підходу на основі багаторівневої моделі управління підприємствами холдингу й аналізу внутрішнього й зовнішнього середовища та шляхом формування індикативної системи ключових показників на підставі моделі формування збалансованої системи показників (стратегічний, тактичний, оперативний), що відповідає цілям проактивного реагування менеджменту підприємства на можливі зміни зовнішнього та внутрішнього середовища.

Досліджено інтеграційні процеси обліку, аналізу та аудиту в управлінні підприємств гірничо-металургійного комплексу, що надало можливість визначити інформаційні зв'язки і розробити методологічний підхід до впорядкування інформаційного простору за умов використання інформаційних систем класу ERP (Enterprise Resource Planning).

**Ключові слова:** аналіз, аудит, бухгалтерський облік, гірничо-металургійний комплекс, контроль, підприємство, управління, управлінські інформаційні системи.

## АННОТАЦИЯ

**Гушко С.В. Методологический и организационный аспекты учета, анализа и аудита в управлении предприятий горно-металлургического комплекса. – Рукопись.**

Диссертация на соискание ученой степени доктора экономических наук по специальности 08.00.09 – Бухгалтерский учет, анализ и аудит (по видам экономической деятельности). – ГВУЗ «Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана». - Киев, 2012.

Диссертационная работа посвящена научному обоснованию концепции и разработке теоретических, методологических и организационных принципов учета,

анализа и аудита в управлении предприятий горно-металлургического комплекса Украины.

В диссертации проведено комплексное исследование внедрения механизма информационного обеспечения учетно-аналитической системы управления для предприятий горно-металлургического комплекса, что предопределяет структуру процесса разработки и принятия стратегических решений на предприятиях ГМК Украины в процессе институционализации информационной экономики.

Содержание системы учетно-аналитического обеспечения предприятия раскрывается в предложенном механизме, который по каждому виду обеспечения (учетный, аналитический, контрольный, информационный) детально характеризует организационные структуры, управленческие процедуры, методики и технологии.

Доказано, что с целью повышения эффективности деятельности и реализации общекорпоративных целей относительно стратегического развития промышленных предприятий, целесообразным является процесс объединения предприятий ГМК в холдинги, одной из главных проблем информационных служб становится интеграция в единое информационное пространство учетных систем, программного обеспечения, информационных потоков объединенных предприятий и, как следствие, актуальность формирования информационной экономики.

Реализация институционального подхода в Украине допускает формирование концептуальной содержательно-функциональной схемы методологии учета, анализа и аудита в управлении холдинговых структур горно-металлургического комплекса. Это требует выделения составляющих общего процесса развития информационной экономики с целью определения особенностей ее влияния на изменение характеристик существующей управленческой парадигмы на предприятиях горно-металлургического комплекса Украины.

Предложено авторское виденье построения концепции информационного обеспечения управленческих решений, через формирование индикативной системы ключевых показателей по трем уровнями управления на промышленных предприятиях (стратегический, тактический, оперативный), что отвечает целям проактивного реагирования менеджмента предприятия на возможные изменения внешней и внутренней среды. Развитие информационных технологий, их широкое использование в системах финансово хозяйственного управления и учета открывает возможности для реализации модели «непрерывного аудита». Новая парадигма определяет непрерывный аудит как методологию, что позволяет аудитору предоставлять непрерывную оценку риска контроля с помощью постоянного, но все-таки дискретного потока аналитической аудиторской информации за избранным субъектом.

Внедрение механизма информационного обеспечения учетно-аналитической системы при условиях внедрения ERP-систем способствует оптимизации бизнес-стратегии промышленных предприятий ГМК Украины через реорганизации процессов, методов учета, контроля и анализа. Доказана степень влияния организационно-технических и производственно-технологических особенностей на построение учетно-аналитической системы на базе системы SAP, которая вызывает наибольший интерес у руководителей и владельцев предприятий ГМК Украины относительно обеспечения эффективности и адаптивности.

Доказано, что для последующего повышения эффективности использования всех видов экономических ресурсов развития промышленных предприятий обязательным становится формирование системы стратегического управления, которая является адекватной рыночным механизмам. Использование информационных систем класса ERP на ГМК Украины в процессе управления промышленными предприятиями позволит реализовать информационно-аналитическую модель формирования стратегии развития промышленного предприятия.

Ключевые слова: анализ, аудит, бухгалтерский учет, горно-металлургический комплекс, контроль, предприятие, управление, управленческие информационные системы.

## ANNOTATION

**Gushko S.V. Methodological and organizational aspects of accounting, analysis and audit in the management of enterprises of the mining and smelting complex. – Manuscript.**

The dissertation on the scientific degree of the Doctor of Economic sciences in specialty 08.00.09 – Accounting, analysis and audit (by types of economic operations). – SHEE «Vadym Hetman Kyiv National Economic University». - Kyiv, 2012.

The dissertation work is devoted to the scientific ground of the conception and development of theoretical, methodological and organizational principles of accounting, analysis and audit in the management of enterprises of the mining and smelting complex.

The complex research concerning the introduction of the mechanism of information support of accounting-analytical managerial system for enterprises of the mining and smelting complex has been conducted in the dissertation. It predetermines the structure of the process of development and acceptance of strategic decisions at manufacturing enterprises in the process of institutionalization of informative economy.

The dissertation offers the author's vision of construction of the conception of the informative providing of administrative decisions through the realisation of the institutional approach based on the multilevel model of management of enterprises of holding and analysis of external and internal environment and by means of forming of an indicative system of highlights on basis of the model of forming of a well-balanced system of indexes (strategic, tactical, operative). It answers the aims of the proactive respond of the management of an enterprise to the possible changes of external and internal environment.

Integrational processes of accounting, analysis and audit in the management of enterprises of the mining and smelting complex have been investigated. And it afforded ground for determining informational connections and developing methodological approach to the accomplishment of information space upon condition of using of informational systems of the ERP class (Enterprise Resource Planning).

Key words: analysis, audit, accounting, a mining and smelting complex, check-out, an enterprise, administration, administrative information systems.